

Proviisoriõpe muutustes

2025. aasta kõrgharidusseaduse muudatused on toonud Eesti haridusmaastikule mitmeid olulisi uuendusi, sealhulgas integreeritud proviisoriõppe ümberkujundamise.

12

PROVIISORIÕPE

Seni viieaastane integreeritud proviisoriõpe on kavandatud nii, et esimese kolme aastaga saadakse bakalaureusekraad ning järgneva kahe aastaga magistrikraad, võimalusega spetsialiseeruda apteegi või ravimitööstuse suunale. Muudatus on osa laiemast kõrgha-

riduse reformist, mille eesmärk on suurendada paindlikkust, rahvusvahelist konkurentsivõimet ning toetada õppijate teadlikku erialavalikut. Samas on proviisoriõppe 3 + 2 mudel tekitanud sektori sees elavat arutelu ning arvamuste erinevusi. Mõned näevad reformis võimalust paremini siduda akadeemilist ja praktilist

õpet ning pakkuda noortele rohkem väljundeid, just karjääri valiku osa. Teisalt on hirm, et tervishoiusektori vajadusi pole piisavalt arvesse võetud, just proviisori laiema rolli osas esmatasandi tervishoius. Vaatamata eeltoodule on kõik seda meelt, et õpet tuleb atraktiivsemaks teha ning ajakohastada sektorite vajadustega.

Aune Valk

õppeprorektor

Tartu Ülikool

Haridus- ja Teadusministeerium on muutmas kõrgharidusseadust, sh proviisori integreeritud õpet, kas ja millest on see vajadus tingitud?

Põhjusi on mitu ja lugu on pika taustaga. 2018. aastal soovis riik, et teeksimise integreeritud õppekava 3 + 2 kavaks, peamiselt eesmärgiga, et magistriõppesse saaksid tulla ka Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli farmaatsia eriala lõpetajad. Toona polnud me selliseks suureks muutuseks valmis ning leppisime peale läbirääkimisi kokku süsteemis, kuidas Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli lõpetajad saavad tulla proviisoriõppesse poole pealt. Selline lahendus osutus siiski kohmakaks ning vaid üksikud tudengid kasutasid seda

võimalust. Vahepeal on elu edasi läinud. Valdkond areneb, sh on kasvanud ravimitööstus ning püsib ka nõudlus proviisorite järele. Samas on viimase kümne aasta jooksul vähenenud noorte huvi proviisoriõppe vastu. Sisseastujaid ja ka lõpetajaid on olnud vähe. Kolm aastat tagasi otsustasime 2018. a kõrvale pandud suure muutuste protsessi koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Sotsiaalministeeriumiga siiski ette võtta. Üheks oluliseks teguriks oli kindlasti see, et farmaatsia instituuti asus juhtima prof Karin Kogermann, kes võttis oma õlule reformiteekonna, mis on olnud pikk ja keerukas. Muu hulgas otsustasime muuta ka õppekavade nimetust, et see vastaks paremini õppekava laienerud eesmärkidele ning kuna proviisori nimetus pole noorte seas väga hästi teada. Ravimiteadus (analoog arsti- või hambaarstiteadusega) rõhutab ühiskonnas väga oluliste spetsialis-

tide olemust ja õppe teaduspõhisust. Saime ministeeriumide toetuse õppekava muutmise protsessi alustamiseks ja sellest ajast on aktiivselt õppekava kokkupanemise ja arendamisega tegeletud. Kokkuvõttes on põhjuseks vajadus anda õppijatele rohkem paindlikkust, tööturu muutused ning õppijate vähenenud huvi pühenduda viis aastat neile vähetuntud nimetusega kutse õpingutele.

Kuidas see vastab tööturu vajadustele? Tugevamalt on võetud fookus ka ravimitööstusele, kas noortel on Eesti piisavat väljundit?

Uued õppekavad on kooskõlas nii Euroopa direktiividega proviisori kutsequalifikatsiooni andmiseks kui ka tööturu vajadustega. Loodame, et planeeritav muudatus toob tööturule ühelt poolt enam proviisoreid, kuna võimaldab paindlikumalt astuda magistriõppesse, ning teisalt annab tuult tiibadesse arene-

Aune Valk

vale ravimitööstusele. Õppekava kokkupanemisel kogusime infot kogu farmaatsiasektorist ning püüdsime võimaluste piires arvestada kõigi osapooltega. Avatavad 3 + 2 ravimiteaduse õppekavad ei kaota ära praeguse proviisori oskuseid ja teadmisi, õppekava läbinud saavad pädevuse proviisorina töötamiseks, kui lõpetavad magistriõppe proviisor-ravimiarendaja erialal. Eriala nimetuses otsustasime täpsustada seda, et proviisor on ravimite alal spetsialist ning tema oskused, teadmised ja pädevused võimaldavad tal tööle asuda nii tervishoiutöötajana apteegis või haiglaapteegis kui ka ravimite arendajana ravimitööstuses, hulgimüügis, ravimiametis või teistes riigiasutustes.

Lisaks on ravimiteaduse magistriõppes ravimiarendaja erialal võimalik õppima asuda ka teistel loodusteaduste, inseneeria ja meditsiiniteaduste taustaga üliõpilastel, kuid neil puudub võimalus tervishoiutöötajana tööturule liikuda. Kõikidel nimetatud töökohtadel on praegu Eestis proviisoreid tegelikult väga vaja ning järjest enam on vajadus ka ravimiarendajate järele, kellel oleks oluline roll nii Eesti ravimitööstuses, hulgimüügis kui riigisek-

tori asutustes. Akadeemilises õppes saavad lõpetajad laiapõhjalised pädevused, et saada hakkama tööturul just selles rollis, kus on vajadus ja kus nad ise soovivad tegutsema asuda: apteegis, erasektoris, teaduses, avalikus sektoris.

Mida proviisoriõppe muutus Tartu Ülikoolile endale kaasa toob?

Tartu Ülikoolis on proviisoreid koolitatud ja sellealast teadust tehtud juba mitusada aastat. Muutusi on olnud kogu aeg. Viimased suured muutused toimusid 4–5 aastat tagasi, kui arendati välja kompetentsipõhine õpe ning uuendati õppeaineid vastavalt muudatustele Euroopa direktiivides. Teist aastat võtame tudengeid vastu rahvusvahelisele kliinilise farmaatsia õppekavale. 3 + 2 õppekavade üleminek tähendab, et õppejõud peavad ümber tegema ja planeerima oma õpetatavaid õppeaineid ning ühe vastuvõtu asemel hakkab toimuma kaks eraldi vastuvõttu oma nõuetega. Mõnda aega peame õpetama kahes süsteemis, kuniks lõpetavad viimased viieaastase integreeritud õppe üliõpilased. Kindlasti on vaja teha selgitustööd nii noorte hulgas kui ühiskonnas

laiemalt eri õppesuundade sisseastumiskohta ning eri tasemetega suundade lõpetanute pädevuste kohta. Ootus on, et muutused toovad kaasa rohkem üliõpilasi, sh ennekõike just magistriõppesse, kuhu saab astuda nii ravimiteaduse bakalaureuseõppest, Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli farmaatsia õppest kui teistelt loodusteaduslikelt õppekavadelt. Magistriõppekavale lisanduvad erineva taustaga üliõpilased aitavad omakorda avardada teadustööde suundi ja loodetavasti avab uusi uksi koostööks nii ülikoolis sees kui laiemalt.

Milline on olnud koostöö Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli ja tööandjatega selle protsessi jooksul?

Võin julgelt öelda, et vähe on selliseid õppekavasid, mis läbivad nii laiaulatuslikus koostöös nii põhjaliku arendusprotsessi. Kuna tegemist on reguleeritud erialaga, kus on aktiivsed tööturu osapooled, siis koostöö eri tasanditel on olnud väga intensiivne. Oleme õppekavade uuendamise ja käimalükkamise protsessis kaasanud kõiki farmaatsiaspektori osapooli. Korraldatud on eri formaatides arutelusid nii füüsiliselt kui elektrooniliselt, kuhu on kaasatud olnud nii Haridus- ja Teadusministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Ravimiameti, kliiniliste proviisoriite, Tervisekassa, ravimitööstuse, hulgimüügi kui haiglaapteekide ja jaemüügiapteekide esindajad. Lisaks ülikooli ja Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli töötajate kaasamisele korraldasime ka mõttekoja, kus osalesid mõlema kõrgkooli üliõpilased ja jaemüügiapteegis töötavad proviisorid ja farmatseudid. Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli spetsialistid on kaasatud nii ülikooli farmaatsia instituudi populariseerimisrühma kui integreeritud proviisoriõppe programminõukogu töösse. Samuti oleme õppekavade valmimise käigus jaganud materjale analüüsimiseks ja kommenteerimiseks ning saanud valmivatele õppekavadele nii suulist kui kirjalikku tagasisidet.

Ulvi Kõrgemaa

õppeprorektor

Tallinna Tervishoiu Kõrgkool

Haridus- ja Teadusministeerium on muutmas kõrgharidusseadust, sh proviisori integreeritud õpet. Kas ja millest on see vajadus tingitud? Kuidas Tallinna Tervishoiu Kõrgkool on kogu protsessis kaasas olnud?

Haridus- ja Teadusministeeriumi kavandatavad muudatused lähtuvad soovist tagada farmaatsiaalase kõrghariduse rahvusvaheline võrreldavus ja vastavus Euroopa Liidu direktiividele ning samal ajal ka paindlikkus. Samuti nähakse vajadust uuendada proviisoriõpet nii, et see toetaks ravimiteaduse arengut ja looks võimalusi akadeemilise järelkasvu tugevdamiseks. Need eesmärgid on iseenesest mõistetavad ja toetust väärivad, kuid olulised on ka valdkondlik tasakaal ning tööturu vajadused.

Tallinna Tervishoiu Kõrgkool toetab eelnõu üldist sihti arendada farmaatsiavaldkonna haridust ja tagada ravimispetsialistide jätkusuutlik järelkasv. Samas tuleb tunnistada, et eelnõu ettevalmistamise käigus oli meie kaasatus tagasihoidlik, kuigi muudatused mõjutavad otseselt meie farmatseudiõpet ja selle tulevikusuundi. Leiame, et farmaatsiahariduse korraldamine ja proviisoriõppe ümberkujundamine peaks toimuma kaasavas koostöös kõigi asjaomaste osapooltega – ülikooli, rakenduskõrgkooli, töoandjate, apteegisektori ja riigi esindajatega. See võimaldab kujundada

Ulvi Kõrgemaa

tervikliku lahenduse, mis toetab nii ravimiteaduse arengut kui ka apteegiteenuse kvaliteeti ja kättesaadavust.

Eestis on farmaatsiaalase hariduse süsteem seni toiminud – Tartu Ülikooli proviisoriõpe pakub tugevat akadeemilist tausta ja Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli farmatseudi rakenduskõrgharidusõpe on orienteeritud praktilisele tegevusele, keskendudes apteegitööle ja esmatasandi tervishoiule. Meie jaoks on oluline, et muudatused ei looks kunstlikku vastandust akadeemilise ja rakendusliku suuna vahel, vaid toetaksid meie jätkuvat koostööd ja täiendavust.

Eelnõust on jäänud mulje, et Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli farmatseudi õpetuleks kohandada Tartu

Ülikooli ravimiteaduse õppekava järgi. Mida see teile tähendab ja millist ressursi selleks on vaja?

Kui mõista kohandamist sisuliselt, tähendab see vajadust tuua õppekavade sisu ja struktuur üksteisele lähemale nii, et tekiks selge ja õiglane üleminek magistriõppesse, säilitades samas farmatseudiõppe rakendusliku profiili. Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli eesmärk ei ole dubleerida Tartu Ülikooli õppekava, vaid pakkuda sellele praktilist täiendust – keskendudes patsiendikesksele nõustamisele, esmatasandi tervishoiu toele, ravimite käsitlemisele ning apteegiteenuse kvaliteedile ja kättesaadavusele.

Õppekavade ühitamine eeldab nii sisulisi kui ka ressursilisi muudatusi. Pidevalt on vaja tugevdada õppejõudude erialast pädevust ja toetada

nende täiendkoolitust kliinilise ja sotsiaal-farmaatsia, kommunikatsiooni, digipädevuste ja patsiendikeskse nõustamise valdkonnas. Samuti on oluline arendada praktikabaasides juhendamispädevust, mis võimaldab õppijatel omandada reaalselt kogemust apteekides. Farmatseudiõppe tugevuseks on senini olnud tihe koostöö tööandjatega – seda suunda tuleb jätkuvalt hoida ja laiendada. Tähtis on, et õiguslik raamistik oleks paindlik ja võimaldaks ka rakenduskõrgkoolil arendada magistritaseme programme, näiteks sotsiaal-farmaatsia või tervisekommunikatsiooni valdkonnas. Selline mitmekesisus tugevdab kogu sektori kompetentsi ja suurendab spetsialistide järelkasvu.

Kas proviisoriõppe muudatus toob kaasa võimaluse Tallinna Tervishoiu Kõrgkoolis farmatseudi õppekaava lõpetanutel asuda õppima Tartusse? Kas Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli lõpetanud on sellisest võimalusest huvitatud?

Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli lõpetajate seas on püsiv ja kasvav huvi oma haridusteed jätkata. Meie farmatseudiõppe annab tugeva praktilise ja teoreetilise aluse, mis võimaldab jätkata õpinguid nii farmaatsia, terviseteaduse kui ka sellega seotud valdkondade magistriõppes. Kui proviisoriõppe muutub 3 + 2 struktuuriga õppekavaks, tekib loomulik võimalus, et farmatseudiõppe lõpetajad saavad jätkata Tartu Ülikooli ravimiteaduse magistriõppes otse.

Selline lahendus toetaks õppijate mobiilsust ja looks tervikliku karjääriraja – õppur saaks kolme aasta järel asuda tööle ja omandada tööalast kogemust, mis aitab hiljem teadlikumalt magistriõpinguid jätkata. Niisamuti võimaldab see asuda kohe peale esimese kõrgharidusõppe

lõpetamist jätkata magistriõppes. Samas on oluline, et magistriõppesse minek oleks selgelt sõnastatud ja läbipaistev, et vältida segadust nii õppijate kui ka tööandjate seas.

Praegune Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli lõpetajate tagasiside kinnitab, et suur osa neist on huvitatud oma kvalifikatsiooni tõstmisest ning

Oluline on mõista, et farmatseutide ja proviisorite rollid ei ole vastandlikud, vaid täiendavad üksteist. Apteegiteenuse kvaliteedi ja kättesaadavuse tagamiseks on vaja mõlemaid – rakendusliku ja akadeemilise haridusega spetsialiste. Kui farmatseutide pädevust kitsendada või nende roll apteegis ebamäära-

Tallinna Tervishoiu Kõrgkool toetab eelnõu üldist sihti arendada farmaatsiavaldkonna haridust ja tagada ravimispetsialistide jätkusuutlik järelkasv. Samas tuleb tunnistada, et eelnõu ettevalmistamise käigus oli meie kaasatus tagasihoidlik, kuigi muudatused mõjutavad otseselt meie farmatseudiõpet ja selle tulevikusuundi.

valmis selleks ka õpinguid jätkama. See on tugev sõnum kogu haridussüsteemile – õppijad väärtustavad kvaliteetset farmaatsiaalast haridust ja soovivad end arendada. Oluline on, et süsteem toetaks seda soovi, mitte ei looks kunstlikke barjääre.

Kas uus suund toetab farmaatsia tööturu vajadusi ja kuidas see võib mõjutada apteegisektorit?

Kui muudatusi rakendada tasakaalukalt ja läbimõeldult, võib uus suund tööturgu toetada. Farmaatsiavaldkonna suurim väljakutse on tööjõupuudus, eriti apteegisektoris. Farmatseudid on olnud ja on jätkuvalt apteegiteenuse toimimise üks tugisammas, pakkudes esmatasandi tasemel patsiendikeskset nõustamist. Samal ajal on proviisorite roll üha enam liikumas kliinilise farmaatsia, ravimite arenduse ja tootmise suunas.

seks muuta, suureneb tööjõupuudus ning apteegiteenuste kvaliteet ja kättesaadavus võib langeda, eeskätt väiksemates piirkondades.

Apteegitöö põhifookus on patsiendi ravimikasutuse nõustamine ja ravimite ohutu käsitlemine. Ekstemporaalne ravimite valmistamine on tänapäeval vaid väike osa apteegitööst (Ravimiameti andmetel ligikaudu 0,22% retseptidest), kuid selle pädevuse säilitamine on vajalik nii individuaalse ravi kui ka personaalmeditsiini arengu seisukohalt.

Selleks, et uus süsteem töötaks, peab haridusmudel jääma mitmetasandiliseks: farmatseut, kes keskendub patsiendikesksele apteegitööle, ja proviisor, kes toob juurde süvendatud teadusliku ja arenduse komponendi. Koostöös, mitte eraldiseisvana, suudavad need kaks taset toetada nii tervishoiusüsteemi kui ka ravimitööstuse arengut.

Rainer Kaseväli

Rainer Kaseväli

Benu frantsiisijuht

Haridus- ja Teadusministeerium on muutmas kõrgharidusseadust, sh proviisori integreeritud õpet, kas ja millest on see vajadus tingitud? Kuidas tööandjad on kogu protsessis kaasas olnud?

Vajadus on tingitud tööturu vastavuse parandamisest ja see on üldise suunana igati tervitav. Sisuliselt on küsitavusi. Eestis on täna vaja ja apteekide omanikud ootavad tööle kogukonna apteekreid, kuid kahjuks tundub hetkel, et ülikool valmistab ette pigem teadlasi.

Tööandjad said küll informatsiooni erialaliitude kaudu, aga otseselt kaasatud ei olnud. Meie andmetel ei olnud ka kõik erialaliidud kaasatud, vaid nad leidsid selle informatsiooni iseseisvalt. Kaasatuse üle võib küll nuriseda.

Kas ja kuidas vastab proviisoriõppe muudatus tööturu vajadustele? Tugevamalt on võetud fookus ka ravimi-

On kahetsusväärne, et kõrgharidusseaduse väljatöötamisse kaasati isikuid, kes esindavad vaid iseennast, mitte apteekreid tervikuna.

Lisaks on seaduseelnõus ka proviisori definitsioon ebaselge. Meie hinnangul tuleks seda muuta.

tööstusele, kas noortel on Eesti piisavat väljundit?

Proviisoriõppe 3 + 2 mudelit oleme ettepanekutena esitanud juba aastaid. Lõpuks on jää liikuma hakanud ja suund on õige. Küll aga on proportsioonid ja õppekavad natuke paigast ära. Tööpoolest on suurem rõhk ravimitööstuse vajadustele pandud ning apteegi vajadusteks proviisorite koolitamine jätab soovida. Oleme sellekohased arvamused EPAL-i tagasisides ka välja toonud.

Teie hinnangul, kuidas see muutus mõjutab apteegi töötajaskonda? Viimastel

aastatel on spetsialiste puudu. Kas nüüd, kui tuleb kolmeaastane õpe Tartu Ülikoolis, mis annab farmatseudi kutse, võiks neid juurde tekkida?

Nagu juba eelmises küsimuses vastatud, siis arvame, et praegune seaduseelnõu ei leevenda oluliselt proviisorite puudust apteekides. On kahetsusväärne, et kõrgharidusseaduse väljatöötamisse kaasati isikuid, kes esindavad vaid iseennast, mitte apteekreid tervikuna.

Lisaks on seaduseelnõus ka proviisori definitsioon ebaselge. Meie hinnangul tuleks seda muuta.

Katrin Madisoo

juhatuse liige

Acino Estonia OÜ

Haridus- ja Teadusministeerium on muutmas kõrgharidusseadust, sh proviisori integreeritud õpet, kas ja millest on see vajadus tingitud? Kuidas tööandjad on kogu protsessis kaasas olnud?

Haridus- ja Teadusministeerium ei ole meie ettevõttega otse suhelnud. Küll aga on meil, Lõuna-Eestis nüüdseks juba 33 aastat tegutsenud ravimitehasel, olnud mõningane koostöö Tartu Ülikooliga, kellega oleme tööstusepoolsest vajadusest proviisorieriala õppekava muutmise osas rääkinud vähemalt kaheksa aastat. Usun, et hea koostöö ülikooliga on seotud ka asjaoluga, et olen ka ise proviisori eriala lõpetanud ja seeläbi on eriala arendamine südamelähedane teema. Ülikooliga koostöö tulemusel jõudsimme tänavu selleni, et Acino Estonia sai olla esmakordselt praktikabaasiks viiele farmaatsia eriala tudengile valikaine „Praktika farmaatsiatööstuses“ raames. Ettevõtte kogemus selle praktika korraldamise osas oli igati positiivne vaatamata sellele, et meile on see ju puhas lisatöö. Tudengid hindasid saadud praktikat kasulikuks, sest see andis neile märksa selgema ettekujutuse, kui rangelt reguleeritud ravimite tootmise valdkond ikka tegelikult on. Täna proviisoriõpe on ju väga apteegikeskne ja katab ainult apteegipraktika. Samuti olen teiste erialade lõpetajatelt kuulnud, et näe, läksin keemiat õppima, sest see tundus palju perspektiivikam, aga oleks ma teadnud, et farmaatsia eriala võib tähendada ka midagi muud kui apteek, siis kindlasti oleks selle eriala valinud.

Kas ja kuidas proviisoriõppe muudatus vastab tööturu vajadustele? Tugevamalt on võetud fookus ka ravimi-

Katrin Madisoo

tööstusele, kas noortel on Eesti piisavat väljundit?

Eestis tegutsevaid ravimitootjaid ei ole täna liiga palju, aga kindlasti on noortel piisavalt võimalusi, sest ainuüksi tänased ravimitootjad vajavad järelkasvu ja kindlasti on ettevõtjate soov kasvada ja ka selleks on lisatööjõudu vaja.

Eelmisel aastal osalesin kutsekoja poolt korraldatud OSKA uuringus farmaatsiatööstuse tulevikuvaate kohta. Ka sellesse uuringusse kaasaatute hinnang oli, et tööstuse tööjõuvajadus kindlasti kasvab (<https://uuringud.oska.kutsekoda.ee/uuringud/farmaatsia>).

Oma kogemuse põhjal saan öelda, et isegi kui õnnestub proviisoriharidusega töötaja värvata, siis suur osa väljaõppest jääb tööandja kanda. Väljaõppe periood on sõltuvalt ametikohast 4–6 kuud, aga võib ulatuda ka kuni aastani. Näiteks tootmise pädeva isiku puhul on eeltingimuseks lisaks omandatud proviisorierialale vähemalt üheaastane töökogemus tootmisettevõttes kvaliteedi valdkonnas.

Milliseid spetsialiste ravimitööstus vajaks?

Kus täna king kõige enam pigistab?

Väljaõppinud spetsialistid kuluvad ära iga tootmistegevusega seotud üksuse juures – alates tootmisest kuni kvaliteedikontrolli ja kvaliteeditagamiseni, samuti tarneahelas. Integreeritud õpe annaks lõpetajatele hea võimaluse kiiremini tööturule siseneda ja saada esimene reaalne töökogemus, mille põhjal siis edasi otsustada, et kas pigem õppida veel ja saada kõrgemat kvalifikatsiooni nõudvale positsioonile, tööstuses on sellisteks juba eespool nimetatud kvalifitseeritud isik või siis kvaliteedijuht. Samas kindlasti on neid, kellele sobibki väiksema vastutusega töö. Kuna täna on proviisorite osakaal väike, siis valdavalt on erialase kõrgharidusega inimesed valdkonna juhtideks, aga kindlasti oleks tore, kui ka spetsialistide hulgaks oleks rohkem neid, kes on just ravimitega seonduvat õppinud.

Pädevate isikute järelkasv on kindlasti üks kriitilistest valdkondadest, sest tootmise tegevusloaga ettevõtteid on Eestis lihtsalt vähe ja vajalikku töökogemust seetõttu raske saada. 🌱

Küsitles Eve Kaju